

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1258

Vragen van het lid **Van der Plas** (BBB) aan de Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur over *de slacht van 28 Konikpaarden uit Lauwersmeer* (ingezonden 28 november 2024).

Antwoord van Staatssecretaris **Rummenie** (Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur) (ontvangen 10 februari 2025). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2024–2025, nr. 913.

Vraag 1

Bent u op de hoogte van het laten slachten van 28 van de 55 Konikpaarden die oorspronkelijk uit de Oostvaardersplassen kwamen en die sinds september werden opgevangen in natuurgebied Lauwersmeer?^{1, 2}

Antwoord 1

Ja, daar ben ik van op de hoogte.

Vraag 2

Hoe kijkt u ernaar dat deze dieren afkomstig zijn uit de Oostvaardersplassen en het niet voor het eerst is dat dieren met welzijnsproblemen moeten worden afgeschoten, of, in dit geval, moeten worden geslacht?

Antwoord 2

Deze paarden komen van origine uit het kerngebied van de Oostvaardersplassen, maar zijn jaren geleden verplaatst naar het Oostvaardersveld. De paarden in de Oostvaardersplassen zijn in het wild levende dieren en de paarden in het Oostvaardersveld zijn «gehouden dieren». Een deel van de paarden is in het Oostvaardersveld geboren. Het is spijtig dat de dieren uit het Oostvaardersveld door welzijnsproblemen moesten worden verplaatst, maar dat dat niet voor al die paarden is gelukt, waardoor helaas een deel naar de slacht moest worden gebracht. Deze manier van populatiebeheer is een inherent onderdeel van de inzet van grote grazers en niet ongewoon. De huidige vorm van populatiebeheer is nodig daar natuurlijk populatiebeheer door predators er niet is.

¹ RTL Nieuws, 25 november 2024, «28 konikpaarden Lauwersmeer worden geslacht» (28 konikpaarden Lauwersmeer worden geslacht)

² Reformatorisch Dagblad, 25 november 2024, «Staatsbosbeheer: 28 konikpaarden uit Lauwersmeer naar slacht» (Staatsbosbeheer: 28 konikpaarden uit Lauwersmeer naar slacht)

Vraag 3

Hoeveel heeft de Oostvaardersplassen de overheid sinds het begin van dit experiment in totaal gekost, gezien het feit dat de Oostvaardersplassen grotendeels is opgezet met overheidsgelden?

Antwoord 3

Het betreft een aangewezen Natura 2000-gebied, voor de Oostvaardersplassen gelden instandhoudingsdoelstellingen voor 14 soorten broedvogels en 19 soorten niet-broedvogels. De lepelaar en de grote zilverreiger zitten in beide categorieën. Het betreft hoofdzakelijk doelen om het leefgebied van deze soorten in oppervlak en kwaliteit te behouden. De leefgebieden dienen voldoende draagkracht te behouden voor de in het aanwijzingsbesluit vastgestelde aantallen vogels. Voor blauwe kiekendief, porseleinhoen en woudaap geldt een uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte en kwaliteit van hun leefgebied.

Om deze doelen te realiseren ontvangt Staatsbosbeheer van provincie Flevoland een SNL-bijdrage. In de afgelopen 9 jaar vanaf 2016 heeft provincie Flevoland ongeveer € 15,5 miljoen hiervoor aan de Oostvaardersplassen besteed. Voor de opbouw van dit bedrag verwijs ik u graag naar het antwoord op vraag 4. Van het Rijk ontvangt Staatsbosbeheer geen bijdrage voor beheer van de Oostvaardersplassen.

Vraag 4

Kunt u een overzicht geven van alle bedragen die, al dan niet via Staatsbosbeheer, vanaf het begin aan de Oostvaardersplassen zijn uitgegeven en kunt u dit uitsplitsen naar bedragen voor het natte deel van de Oostvaardersplassen en voor het droge deel van de Oostvaardersplassen (daar waar de grazers rondlopen)? Zo nee, kunt u dan een overzicht geven van het totaalbedrag?

Antwoord 4

Zie beantwoording van vraag 3, zowel het natte als het droge deel is nodig voor een leefgebied van voldoende kwaliteit in de Oostvaardersplassen voor de vogelpopulaties. Er wordt dan ook geen onderscheid gemaakt in het natte en het droge deel, omdat het één onlosmakelijk is verbonden met het ander en beide delen behoren tot het aangewezen Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen.

Voor het overzicht is gekeken naar het beheer en de maatregelen, gekoppeld aan het beleidskader beheer Oostvaardersplassen, SNL en Natura 2000.

Regulier beheer:

1. SNL beheerssubsidie Oostvaardersplassen.
Vanaf het moment van provinciale beschikkingen ontvangt Staatsbosbeheer natuurbeheerssubsidie op basis van de Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer 2016 en betreft gemiddeld per jaar totaal € 729.172 opgebouwd uit de bedragen € 568.963 voor natuurbeheerssubsidie, € 57.925 voor monitoringsubsidie, € 97.798 voor toezicht bijdrage en € 4.486 voor voorzieningen bijdrage voor het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen. Totaal is er dus vanaf 2016 t/m 2024 voor € 6.562.548 aan SNL beheerssubsidie verstrekt voor de Oostvaardersplassen door de provincie Flevoland. Deze subsidie is gebaseerd op het landelijk uniforme SNL-stelsel. Standaardkostprijzen per hectare zijn per natuurtype door het hele land gelijk. Voor de Oostvaardersplassen hanteert de provincie binnen de SNL geen andere regels of tarieven dan voor andere natuurgebieden.
2. Aanvullende beheerssubsidie voor beleidskader beheer Oostvaardersplassen.
Vanaf 2020 ontvangt Staatsbosbeheer een aanvullende beheerssubsidie, dus bovenop de SNL, voor extra structurele kosten die samenhangen met het beleidskader Oostvaardersplassen. Over de periode 2020–2023 was dit een bedrag van € 400.000 per jaar, dus totaal € 1.600.000 voor de vier betreffende jaren. Deze aanvulling bedraagt voor de periode 2024–2027 per jaar € 416.300 en wordt ingezet voor o.a. populatiebeheer, vangacties van dieren, kuddebeheer, monitoring, communicatie/omgevingsmanagement en onderhoud rasters beplantingsvakken. Dit

betekent dat de aanvullende beheersubsidie tot nu toe (2020 t/m 2024) een bedrag van € 2.016.300 betrof.

Extra maatregelen:

3. Uitgaven maatregelen beleidskader beheer Oostvaardersplassen.
Vanaf 2018 is door provincie Flevoland een totaal bedrag van € 1,8 miljoen aan Staatsbosbeheer verleend voor het uitvoeren van maatregelen voor het beleidskader beheer van de Oostvaardersplassen.
4. Uitvoering Natura 2000-beheerplan maatregelen.
In totaal is tot nu toe (2016 t/m 2024) voor € 5,1 miljoen verstrekt aan Staatsbosbeheer door de provincie Flevoland, waarvan € 1,5 miljoen voor het droge deel en € 3,6 miljoen voor het natte deel.

In de afgelopen 9 jaar vanaf 2016, sinds provincie Flevoland het bevoegd gezag is, is er dus totaal (€ 6.562.548 + € 2.016.300 + € 1.800.000 + € 5.100.000 =) € 15.478.848 aan beheersubsidies en uitvoeringsmaatregelen besteed aan de Oostvaardersplassen.

Vraag 5

Kunt u de Kamer een verantwoording van de uitgaven aan de Oostvaardersplassen doen toekomen, dus welk geld Staatsbosbeheer waaraan heeft besteed en wat het resultaat van die bestedingen was? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5

Zoals eerder aangegeven onder vragen 3 en 4 gelden er voor de Oostvaardersplassen instandhoudingsdoelstellingen voor 14 soorten broedvogels en 19 soorten niet-broedvogels. Om voor beheersubsidie van de SVNL 2016 in aanmerking te komen moeten beheerders gecertificeerd zijn. Samen met de monitoring en het voortgangsgesprek tussen de provincie en de beheerder zorgt certificering voor borging van de natuurkwaliteit en de maatschappelijke legitimiteit van subsidies voor natuurbeheer. De Stichting Certificering SNL is het onafhankelijk orgaan dat de certificering verzorgt voor de (agrarische) natuurbeheerders. Certificering is een verklaring van de provincie waarmee een natuurbeheerder, gebiedscoördinator agrarisch natuurbeheer of (agrarisch) collectief bepaalde kwaliteitseisen voor beheer, organisatie en administratie garandeert. In de subsidieverordening SVNL 2016 wordt gewerkt met vooraf bepaalde landelijk vastgestelde tarieven die gelden voor beheertypen. Deze systematiek zorgt ervoor dat niet wordt gewerkt met financiële verantwoording per maatregel, maar dat vooraf wordt bepaald welke kosten gemiddeld gemoeid zijn met het in stand houden van natuur- en landschaps-beheertypen. Deze systematiek van de subsidieregeling en de certificering beperkt de controledruk en administratieve lasten voor zowel subsidieverstrekker als subsidieontvanger. Uit de systematiek van de SVNL 2016 is dus af te leiden welke bedragen gemiddeld gemoeid zijn met het in stand houden van een beheertype. Het Natura 2000-gebied Oostvaarderplas-sen is 5.480 hectare groot en valt onder SNL-natuurtype «rivier- en moeras-landschap». Het subsidietarief 2024 voor het beheer op basis van 84% van de standaardkostprijs is € 147,31 per hectare. Provincies zijn bevoegd gezag voor deze subsidieregelingen.

Vraag 6

Kunt u de Kamer vertellen waarom die verantwoording er niet is, indien er geen verantwoording is van de uitgaven door Staatsbosbeheer, en kunt u Staatsbosbeheer alsnog verzoeken om die verantwoording? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6

Zoals u kunt lezen in het antwoord op de voorgaande vraag is die verantwoording er wel.

In 2013 is middels het natuurpact het natuurbeleid van het rijk naar de provincies gedecentraliseerd. Het rijk en de provincies hebben daarbij afspraken gemaakt over de ambities en financiering van het Nederlandse natuurbeleid tot 2027. De provincies zijn daarbij verantwoordelijk geworden voor de uitwerking en uitvoering van de ambities in hun natuurbeleid. Het rijk en de provincies hebben daarbij de ambities verbreed van biodiversiteit, naar het versterken van de maatschappelijke betrokkenheid bij natuur en de relatie tussen natuur en economie.

De Rijksoverheid is verantwoordelijk gebleven voor de vertaling van internationaal naar nationaal natuurbeleid. De provincies zijn verantwoordelijk voor invulling en uitvoering van dit natuurbeleid binnen hun provinciegrenzen. De provincies dienen de natuurwaarden in landbouwgebieden en natuurterreinen te behouden en verder te ontwikkelen. Daarbij spelen boeren, natuurorganisaties en particulieren een rol en zij kunnen daarom subsidie krijgen voor (agrarisch) natuurbeheer. Voor de subsidie Natuurbeheer SVN 2016 sluiten zij met de betreffende provincie voor 6 jaar een beheerovereenkomst. In het natuurbeheerplan van de provincie staat waar bepaalde beheertypen ingezet mogen worden. Deze subsidie is alleen voor eigenaren of erfpachters van natuurterreinen met een certificaat natuurbeheer. Echter streef ik ernaar dat meer verantwoording wordt afgelegd door alle ontvangers van SNL-subsidie, dan alleen het voldoen aan huidige SNL subsidieverplichtingen. In het regeerprogramma staat dat doelsturing een belangrijk speerpunt is van het beleid en daarom ga ik er op inzetten dat dit uitgangspunt wordt in subsidiëring van terreinbeherende organisaties (TBO's). Ik wil dit toepassen op activiteiten in beheer van TBO's en onderzoeken of het mogelijk is om doelsturing op te laten nemen in subsidievoorwaarden. Zo kan er beter gestuurd worden op (resultaten van) SNL-subsidies, met oog voor uitvoeringslasten. Ik wil hierover in gesprek treden met de betrokken partijen.

Vraag 7

Kunt u een overzicht geven van het totale aantal dieren dat sinds het begin is afgeschoten, gestorven, verplaatst en/of geslacht? Kunt u daarbij ook de redenen/oorzaken noemen van het afschieten, sterven, afvoeren en/of slachten van de dieren? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 7

Onderstaand is in een tabel schematisch weergegeven wat de totale sterfte van 1996 t/m 2024 (met een onderverdeling in natuurlijke dood, afschot en vanaf 2019 populatiebeheer) van de in het wild levende konikpaarden is geweest in de Oostvaardersplassen. Populatiebeheer is ofwel verplaatsing van het dier naar een ander gebied ofwel het brengen van het dier naar het slachthuis.

Tot 2011 was sprake van reactief beheer, dit betekent dat het beheer erop was gericht de natuurlijke processen zo lang mogelijk door te laten gaan. Van 2011 tot 2018 was sprake van vroeg reactief beheer, het doel hierbij was om onnodig en langdurig lijden maximaal te beperken.

In 2018 is het Provinciale Beleidskader beheer Oostvaardersplassen vastgesteld, hierin is vastgelegd dat gestuurd dient te worden op een populatieomvang van 1.100 grote grazers in het voorjaar. Sindsdien stuurt Staatsbosbeheer dan ook op een voorjaarsdoelstand van 1.100 dieren onderverdeeld in 500 edelherten en 600 runderen en konikpaarden.

In onderstaande tabel is terug te zien dat er vanaf 2019 sprake is van actief populatiebeheer. De aantallen grote grazers namen vanaf 2018 sterk af waardoor er minder konikpaarden een natuurlijke dood stierven, nu het aantal dieren de maximale draagkracht van het gebied niet meer overschrijdt. Ook het aantal konikpaarden dat door afschot sterft is sterk afgenomen. Dit gebeurt alleen nog als er sprake is van onnodig en langdurig lijden (denk aan gebroken benen of ernstige, niet meer herstellende, verwondingen).

De in het Natura 2000-gebied aanwezige grote grazers hebben een belangrijke invloed op de vegetatiesamenstelling in het gebied. Een evenwichtige verdeling in structurenrijke open graslanden, rietvegetaties in het grazige deel, moeras en open water is van belang voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van de kwalificerende vogelsoorten in het gebied. De grote grazers zorgen hiervoor, mits de aantallen worden gereguleerd. Hiervan profiteren meerdere vogelsoorten in het gebied, waaronder rietzanger, blauwe kiekendief, grote karekiet, lepelaar, kleine zilverreiger, woudaap, dodaars, roerdomp, porseleinhoen, snor en wilde zwaan.

Jaar	Natuurlijke dood	Afshot	Populatiebeheer	Totaal sterfte en afvoer (N)
96-97	2	1		3
97-98	7	2		9
98-99	19	6		25
99-00	4	6		10
00-01	11	19		30
01-02	21	23		44
02-03	25	40		65
03-04	26	79		105
04-05	63	89		152
05-06	41	155		196
06-07	49	205		254
07-08	31	143		174
08-09	49	196		245
09-10	98	261		359
10-11	16	128		144
11-12	88	277		365
12-13	56	247		303
13-14	14	33		47
14-15	34	354		388
15-16	49	290		339
16-17	6	92		98
17-18	51	422		473
18-19	9	13		22
19-20	9	23	182	214
20-21	10	15	158	183
21-22	4	18	104	126
22-23	4	3	8	15
23-24	13	8	87	108

Vraag 8

Vindt u de Oostvaardersplassen, het droge deel waar de grazers lopen, een verantwoord natuurproject? Zo ja waarom? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8

Ja, omdat de Oostvaardersplassen een gebied met een bijzondere vogelpopulatie is die voor verschillende soorten in belangrijke mate bijdraagt aan de landelijke staat van instandhouding. Het droge deel van de Oostvaardersplassen kan niet los worden gezien van het natte deel. Het totale gebied is noodzakelijk voor het behalen van de Natura-2000 doelen.

Vraag 9

Is het wettelijk toegestaan om drachtige dieren te slachten en wat is er gedaan om uit te sluiten dat merries drachtig waren voordat ze weggebracht werden naar het slachthuis?

Antwoord 9

Het is niet verboden om drachtige dieren te slachten. Dieren die langer drachtig zijn dan 90% van hun drachtlengte mogen niet worden vervoerd. Met een dierenarts is bekeken welke merries in de derde fase van de dracht zaten. Deze dieren zijn in het gebied gebleven.

Vraag 10

Waren er dieren die uit het Lauwersmeer zijn gehaald die bij de slacht alsnog drachtig bleken te zijn? Als er dieren waren die drachtig waren bij de slacht, heeft de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) hier tegen opgetreden? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 10

Ik verwijs naar het antwoord op vraag 9. Over de afgevoerde dieren is daarom door het slachthuis en de NVWA geen melding gemaakt dat er merries zijn aangetroffen die te ver gevorderd in de dracht waren.

Vraag 11

Waarom is niet geprobeerd om paarden bij professionals te plaatsen die wilde paarden met elkaar en met de mens leren samenleven, gezien het feit dat Staatsbosbeheer in een reactie op vragen van burgers stelt dat de dieren nergens anders konden worden geplaatst en niet geschikt waren om te

plaatsen bij particulieren, omdat deze dieren in de ogen van Staatsbosbeheer in een natuurgebied thuishoren en in een kudde moeten leven?

Antwoord 11

Staatsbosbeheer heeft de keuze gemaakt dat konikpaarden alleen worden verplaatst naar andere natuurgebieden waar de paarden kunnen leven in sociale kuddestructuren. Het betreft hier weliswaar gehouden dieren, maar ze zijn niet gedomesticeerd en gewend in het wild te leven. Helaas konden de organisaties en particulieren, in binnen en buitenland, met wie Staatsbosbeheer in gesprek is geweest dit op deze termijn niet bieden.

Vraag 12

Waarop baseert Staatsbosbeheer zich en waarom vond Staatsbosbeheer deze dieren wel geschikt om te laten slachten, gezien het feit dat Staatsbosbeheer in een reactie op vragen van burgers stelt dat het een stal of weiland niet geschikt vindt voor deze paarden?

Antwoord 12

De dieren zijn gewend om jaarrond buiten in sociaal kuddeverband te leven, en niet individueel. Het leven in een kuddestructuur/sociale groep is bevoordelig voor het welzijn van deze paardensoort. Het weghalen uit deze structuur en uit een omgeving waarin de dieren grote mate van bewegingsvrijheid hebben, heeft negatieve gevolgen voor hun welzijn. Staatsbosbeheer heeft daarom de keuze gemaakt dat de dieren in sociaal verband in een natuurlijk terrein moeten leven. Vanuit welzijnsoogpunt kiest Staatsbosbeheer ervoor deze niet-gedomesticeerde dieren niet in een stal of weiland te plaatsen.

Vraag 13

Deelt u de mening dat de dieren in de Oostvaardersplassen feitelijk «gehouden dieren» zijn, gezien het feit dat alle dieren daar worden gehouden binnen een omheining en zowel de heckrunderen als de Konikpaarden dieren zijn die door mensen zijn gefokt en daarna losgelaten in natuurgebieden voor begrazing? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 13

De grote grazers in de Oostvaardersplassen staan niet onder de volledige beschikkingsmacht van Staatsbosbeheer en kunnen derhalve niet als gehouden dieren worden aangemerkt. Dat de grote herbivoren in de Oostvaardersplassen geen gehouden dieren zijn, blijkt ook uit een arrest van het gerechtshof in Arnhem uit 2017 (ECLI:NL:GHARL:2017:3122) en een uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven uit 2022 (ECLI:NL:CBB:2022:622).

Vraag 14

Deelt u de mening, indien de dieren in de Oostvaardersplassen «gehouden dieren» zijn, dat Staatsbosbeheer, als eigenaar van de dieren, dan dus ook moet worden gehouden aan alle regels en eisen met betrekking tot welzijn, verzorging, de Identificatie en Registratieplicht (I&R), en dat de NVWA daarop moet toezien en handhaven waar nodig? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 14

De dieren in de Oostvaardersplassen zijn geen «gehouden dieren». Ik deel dan ook niet uw mening dat Staatsbosbeheer moet worden gehouden aan alle regels en eisen met betrekking tot welzijn, verzorging, de Identificatie en Registratieplicht, en dat de NVWA daarop moet toezien en handhaven waar nodig. Deze mening deel ik wel met u wat betreft de dieren uit het Oostvaardersveld, hier is wel sprake van «gehouden dieren» en daarom moet Staatsbosbeheer dan dus wel worden gehouden aan al het voorgaande. Dit is ook als zodanig gebeurd.

Vraag 15

Kunt u deze vragen zo snel mogelijk beantwoorden en indien mogelijk voor het debat Stikstof, NPLG en natuur op 4 december 2024?

Antwoord 15

Daar ik de vragen op 28 november binnenkreeg, was het helaas niet mogelijk om deze vragen voor 4 december te beantwoorden. Ik heb mij er wel voor ingespannen uw vragen zo snel als mogelijk te beantwoorden.